

Universitäts- und Landesbibliothek Tirol

De syntaxi Apuleiana

Leky, Max

Borna, 1908

8. De pronominibus

[urn:nbn:at:at-ubi:2-164](#)

nunc nuper Met. 9, 16; cf. Plaut. Truc. 397, Ter. Eun. 9, Arnob., Symm. (Kroll p. 35); eadem ratione est formatum ‘nunc in praesentiarum’, quod in Floridis nonnumquam legimus (Koziol 134). Flor. 16 (174, 3) nunc postea; cf. Plaut. Trin. 768 tum postea, Plat. 2, 20 tum post hoc; quorum ad analogiam dicta sunt: Ter. Phorm. 518 (Haut. 1022) tum praeterea; Apul. Ap. 73 tunc deinde, Met. 2, 14 dehinc tunc; Plaut. nunc dehinc (Holtze I 101).

tandem denique Met. 2, 15; 3, 22; 10, 14; cf. Plaut. Mil. 1030 (quamvis non certa sit lectio).

usque quaque Met. 4, 2; Flor. 16 (172, 8); cf. Plaut. Poen. Prol. 105, Cic. (bis), Gell. (Holtze I 87). — Ad eandem dictionis consuetudinem spectant Apuleiana ‘hic ibidem, ne quicquam frustra etc.’ (ap. Koziol p. 133 sq. et Kretschmann p. 101 sq.); atque Plauti his in particulis multiplicandis ubertatem illustrat exemplis Lor. ad Most. 848, 1037, Pseud. 370. — Ex particulis non eiusdem generis, quae quidem familiaris priscorum sermonis exemplo copulentur, commemooro has:

immo enimvero Ap. 100; Flor. 2 (146, 6); Flor. 16 (172, 16); Flor. 16 (174, 18); D. Socr. 4 et 8; Mund. 19. — Plaut., Pac., Acc.; cf. Lor. ad Pseud. 852, Capt. 608, Ter. Eun. 329.

verum enimvero Met. 2, 6, Flor. 12 (162, 11), Flor. 15 (166, 11), Flor. 20 (186, 11), Ap. 43, 68 D. Socr. 20, Plat. 1, 18; 2, 23; cf. Plaut. Capt. 999, Ter. Ad. 255; Holtze II 352c. (enimvero: frequens est Apuleio sicut Frontoni, sed etiam Ciceroni familiare; cf. Hildebr. I 1005, Holtze II 360).

verum tamen Met. 1, 18, Ap. 22; cf. Holtze II 352d.

sed tamen Met. 3, 4; cf. Cas. Prol. 20, Andr.-Prol. 11.

sed enim Ap. 25, 31, 33, 53 etc., Flor. 18 (180, 2), 16 (170, 18), 13 (163, 1). Inde a Catone transit in poetarum sermonem, Front., Apul.

at enim: inde a comicis (Holtze II 346o) durabat usque ad scriptores archaizantes. Met. 9, 35; Ap. 17, 20, 27, 40, 85; D. Socr. 5 et 20, 23, Plat. 1, 6; 1, 16; 2, 24 etc.

vel enim Ap. 88, D. Socr. 9, Flor. 1 (145, 9). Holtze II 359k.

8. De pronominibus.

Ex his quae sunt memorabilia, nunc complectamur:

‘suus’ in vulgari sane sermone inde a comicis saepius ap. scriptores minus perfectae dictionis usurpatum ibi, ubi per optimae latinitatis leges scribendum erat ‘eius’ etc. Et quo fuit Apuleius ingenio, eum quoque praebere hunc usum non mirabimur. Met. 9, 33 eam suus dominus intuens. Met. 4, 8 illum . . virtus sua peremit. Met. 2, 28 terrae rem suam denegamus. Met. 9, 15 saevitia mihi . . curiositatem in suos mores ampliaverat. etc. Ap. 75 praeter quod ei uxor sua cotidianis dotibus quaeasivit. Flor. 11 (161,3) quoniam nullus in tesquis suis fructus est. Plat. 1, 4 Dionem . . patriae suae reddidit. cf. Plaut. Mil. 507 meum

apud me hospitem Amplexum amica quom osculabatur sua. Lor. ad Mil. 182; Holtze I 363 sq.

Insolentius idem pronomen in enuntiatione bis adhibetur alterum significans alteram personam. Met. 10, 25 ut ille quidem momentarium venenum venderet, illa autem emeret mortem mariti sui (iniuria 'ipsa' emendat VI.). Plat. 2, 24 ut ille igitur amor teterimus et inhumanissimus . . . sic ille divinus . . . ; ibidem: ut . . . est divinus ille, ita terrenus ille. Plat. 2, 15 et illam consiliariam et illam alteram iratiorem animam. — Exempla id genus plura iam in comoediis inveniuntur. cf. Plaut. Capt. 463 Sed ille miserior . . . Ille miserrumst . . . , Capt. 477 Et tua et tua hue ornatus réveniam ex sententia. Ter. Haut. 977 nil suscenseo, nec tibi nec tibi. cf. Brix ad Capt. 477 et praecipue Hauler ad Phorm. 332. Hi loci certe incuriam quandam dicendi ostentant, postea vero abiit hic usus in poetarum dictionis licentias (Verg., Manil., Lucan.). cf. Arch. Lex. 12, 249, 253, Madv. 'Advers.' II 565, Sudhaus 'Aetna' 217, Thomas Phil. Suppl. VIII 189.

Comicorum exemplo Apul. pronomen 'ille' cum particula 'ecce' copulat. Ap. 53 ecclile qui. Ap. 74 eccilli Herennio. Met. 10, 16 ecce illum cantharum. cf. Holtze 1280 sq.

'Illi' (isti) pro 'illlic' (istic) priscorum scriptura est. cf. Brix ad Capt. 278, Most. 315, Mil. 254, Pseud. 737 (Lor.). Ita Apuleius Mét. 4, 13 gladiatores isti, venatores illi, alibi noxii.

In solituore comicorum dictione interdum quadam cum dicendi duritie omittitur pron. demonstrativum ante pron. relativum. Hanc rationem a puro elegantique sermone abhorrentem cum apud alios tum apud Apuleium recognoscet (cf. Kroll 'Gött. g. Anz.' 1901, Bach 'Stud. Stud.' II 347, Krumbiegel I. l. p. 42). De comicis vide quae adn. Brix ad Capt. 941 Quod bene fecisti, referetur gratia, Capt. 996 quod male feci crucior, Lor. ad Mil. 1077 Meri bellatores gignuntur, quas hic praegnatis fecit. —

Apul. Met. 1, 5 per ora populi sermo iactetur, quae palam gesta sunt.¹⁾ Met. 1, 16 conscious et arbiter, quae nocte gesta sunt. Met. 10, 30 is saltatorie procurrens malumque bracteis inauratum dextra gerens, qui Paris videbatur, porrigit (iniuria VI. cum Oud. <ei> inserunt.¹⁾ Ap. 16 igitur hoc mihi adversum te usu venit, quod qui forte constituit in loco lumine conlustrato. Ap. 102 eminiscimini, quod respondeatis, qui vos ita rogarit.

Ad comicorum exemplum Apuleius pro optimorum scriptorum 'cum — tum' scribit 'qua — qua — qua' Met. 9, 40 qua pugnis qua cubitis qua morsibus . . . totam faciem manusque eius et latera converberat (cf. Hildebr. I 863, Lor. ad Mil. 1047, Trin. 1044).

Sicut apud pronomen interrogativum (cf. supra p. 46) ne apud indefinitum quidem Apul. distinguit 'quis' et 'qui'. Hanc rationem iam apud comedicos observare licet. cf. Plaut. Trin. 1005 nisi qui (= quis),

¹⁾ Falso emendare studet Helm (p. 5, 1; 261, 16) hoc loco sicut Met. 10, 30.

Trin. 257 ubi qui (= quis), et Brixii adn. Ex Apuleio memoro Met. 8, 23 (2, 21; 2, 22) si qui, Flor. 7 (153, 15) ne qui imaginem . . . adsimularet (cf. ibidem 153, 3 ne quis effigiem . . . adsimularet). Flor. 9 (154, 15, 20) Si quis forte . . . si qui igitur. D. Socr. 5 obiecerit aliqui.

Plaut., Cato, Varro, Cic. (in epp.) saepius, cum quendam indicant numerum, addunt numeralibus pronomen indefinitum ‘aliquis’. Easdem apud Apuleium partes agit pronomen ‘quidam’. Met. 2, 24 introductis quibusdam septem testibus. Met. 2, 32 ecce tres quidam . . . inruentes. Met. 10, 13 me quibusdam duobus servis vendidit (cf. Schmalz p. 451, 33).

Sicut saepius recentiore aetate, ap. Apuleium ‘quisquam’ admittitur in sententiis, quae non sunt negantes. Quamquam optimi scriptores repudiant hunc usum, non tamen prisci eo carent. cf. Holtze I 400, Plaut. Capt. 809 Eorum si quoiusquam scrofam in publico conspexero . . . Ter. Ad. 161 At ita ut usquam fuit fide quisquam optuma (Hauler ad Phorm. 348). — Apul. Ap. 7 seu cum quicquam (ita Fq, vel: cum quiquam = ‘quoquam’ Helm cum ed. Rom.; cf. supra p. 46) sermocinetur. Met. 9, 17 si quisquam hominum . . . eam contigisset. — Ac contra ‘aliquis’ insolite invenitur in sententia negativa Met. 10, 6 nec . . . damnaretur aliquis. Eadem ratione dictum legis Plaut. Men. 847 Ni occupo aliquid mihi consilium, hi domum me ad se auferent (Curc. 320).

‘Unus’ nonnumquam significatione ‘aliquis etc.’ usurpatatur. Usitatius hoc est in familiari sermone: exempla profert Lor. ad Most. 691, vide etiam Holtze I 412. Met. 3, 5 unus denique et manu promptior et corpore vastior. Met. 3, 10 nihil secus quam una . . . de statuis. Met. 2, 27 utspte unus de optimatibus. Met. 6, 30 unus e numero sic appellat . . . Ap. 22 neque una pelli vestitior fuit neque uno baculo comitatiōr. etc. — Notiones vero ‘unum neminem’ Ap. 74 vel ‘in unum quempiam’ Met. 2, 20 ne apud Ciceronem quidem sunt inauditae (cf. Jahn-Kroll ad Brut. 320).

In prisorum sermone et apud quosdam interioris-aetatis scriptores (cf. Arch. Lex. VII 476 VIII 180, 242) ‘quisquis’ et ‘quisque’ inter se non distinguntur: ‘quisquis’ usurpatur pro ‘quisque’ saepius apud Plautum alias veteres, cf. Lor. ad Most. 831 Ut quicquid magis contemplo, tanto magis placet (Unum quicquid: Trin. 881. Asin. 326, Ter. Ad. 590, similia ap. Caton. et Lucr.). Atque secundum prisorum usum legimus saepissime apud Tacitum (cf. Woelflin, ‘Die Gemination im Lat.’ S. d. b. Ak. 1882 p. 448), apud I. Ct., denique apud Apuleium ‘quoquo, quaqua’ sensu indefinito adhibitum pro ‘quoque, quaque’. cf. etiam Schmalz p. 447, 24. Apulei sunt hi loci: Met. 4, 16; 6, 11; 7, 19; 9, 15: quoquo modo. Ac ne ‘quisque’ quidem pro ‘quisquis, quicumque’ scriptum deest apud eum. Hanc apud comicos frequentissimam consuetudinem probant exemplis Brix ad Capt. 798, Lor. ad Mil. 156, Most. 832. Apul. Met. 7, 9 latrones quique eorum recte sapiunt nihil anteferre lucro suo debere (cf. Hildebr. ad. h. l.¹⁾) — Sed contra Hildebrandium ‘quisque’

¹⁾ Probabilitate haud carere mihi videtur emendatio Ap. 51: Aristoteles adeo in problematis scriptum reliquit, ‘quibusque’ caducis a dextero morbus occipiat, eorum esse . . . Helm ‘quibuscumque’ (F: qbę q.).

proprio sensu intellegendum esse puto Met. 2,5 simul quemque conspexerit; cf. quae eiusdem dictionis exempla e comicis affert Brix ad Trin. 218 (Met. 7,21; 2,32). Adiungo hic Met. 8,6 quisque familia. hoc quidem scribitur Plauti exemplo (Poen. Prol. 107), qui etiam 'quisquis' pro feminino adhibet.

'Utrique' de duobus hominibus rebusve Apuleius saepius scribit, cuius usus e familiari dictione certe orti exempla iam apud priscos (Plaut., Ter.), posteriore aetate ap. Cicer. (in epp.), Sall., Liv., Tac. invenimus. cf. Plaut. Most. 1137 Nunc utrisque disceptator eccum adest: age disputa, Ter. Andr. 287 (Schmalz p. 448, 26). Apul. Met. 1,21 comites utrius. Met. 3,8 utraeque quatientes. Met. 9,40 arreptisque eius utrisque pedibus etc. (Ap. 64, Plat. 2,3; 2,23; 2,25).

'toti' pro 'omnibus' praebet saepius Apuleius Plauto (Mil. 213 et Brix. adn.) poetisque (Verg., Prop.) praecedentibus (cf. etiam Koehler 'd. bell. Afr. et Hisp.' p. 398). Met. 1,25 pisces totos, Met. 4,23 totis manibus (7,5; 7,10; 8,7 etc., Ap. 67).

Haud est puri sermonis 'alius' pro 'alter' promiscue usurpare. Hunc usum ut iam apud priscos usitatiorem offendimus, ita apud Apuleium recognoscimus (cf. Thesaur. I 1648). E priscorum sermone quaedam exempla affero: Plaut. Amph. 827 nisi si quispiamst Amphitruo alius, Merc. 101 Mulier, qua mulier alia nullast pulchrior, Ter. Phorm. 942 Lemni habuit aliam (sc. uxorem); his opponenda sunt; Cist. 665 scelestiorem in terra nullum esse alterum, Pers. 565 nullus leno te alter erit opulentior (cf. etiam Spengel ad Andr. peri. 12). Atque ex Apuleio conferas: Met. 1,3 et ad alium. Met. 5,27 soror alia. Met. 2,13 ille alius. Met. 4,5 ille alius asinus. Met. 3,8 mulier . . . quaedam, pone eam anus alia . . ., utraeque quatientes. Plat. 2,8 duobus exemplis . . .: unius . . . alterius; ibidem: duae sunt apud eum partes, quarum una . . . alia vero. Met. 5,9 sic denique infit altera . . . Suscipit alia (Met. 5,10) . . . Eadem ratione saepius scriptum legis 'alii' pro 'ceteri'. Met. 8,23 alii asini. Ap. 9 et alios versus. Ap. 40 in aliis omnibus rebus (Ap. 5). Plat. 1,9 aliorum, quae . . . Itidem ap. Plaut., Ter., Caton., Varr., Sall. (Schmalz p. 449, 29, Brix ad. Trin. 944, Thesaur. I 1647).

9. De gradatione.

Etiam in notionum comparatione tractanda haud ita pauca invenimus, quibus Apuleium in priscorum imitatione versatum esse eluceat. Atque primum quidem conferam nonnulla exempla, quibus adiectivorum vis augetur adverbiosis: Met. 3,6 probe spectatus (3,9). Met. 4,7 probe calicibus ecfricatis. Met. 9,22 probe suasum . . . amatorem. Met. 10,2 filium probe litteratum. Ap. 62 vir gravis et probe inter suos cognitus; cf. Lor. ad Most. 342, Brix ad Capt. 269 (Met. 1,26 probe protuli. Met. 2,23). Met. 2,19 vitrum fabre sigillatum. Met. 8,8 misere trucidati Tlepolemi sane cruentam et pallore deformem attollens faciem (quam-